

José Domínguez – Roberto Bustillo: *Romasanta – história a legenda o vlkolakovi*

Adriána Koželová, Filozofická fakulta PU, adriana.kozelova@unipo.sk

1. časť

V skutočnosti nebol roľníkom. Nebol ani pravým meštiakom a už vôbec nie šľachticom. Kňaz takisto nebol, hoci sa mu niekedy podobal. Nebol ani čosi uprostred, trochu roľník a trochu meštiak. K tomu mu chýbalo veľa. Podobne ako vtedajší drotári, trhovníci a obchodníci s dobytkom. Romasanta bol z tých špekulantov, čo radšej zarobia groš na obchode, než zlatku prácou. Takí ako on sa venovali obchodovaniu, ktoré vtedy bolo len v začiatkoch, bolo nezvyčajné a dialo sa najmä s vlastnými krajanmi.

Spôsob života roľníkov sa mu zdal zaujímavý. Aj kvôli obchodovaniu. Zaujímali ho tiež miesta, ktoré precestoval a kde sa usadil.

Keď provinciu Ourense sužovala hospodárska tvrdza, začal sa v oblasti Vilar de Barrio koncom roku 1843 a začiatkom 1844 objavovať Manuel Blanco Romasanta. Manoliño, ako si ho niektorí tamojší pamätajú, nikdy presne nevedel, kedy to bolo. Potvrdil však, že to bolo nutné. Bol opatrný a predvídavý. Ako podomový obchodník precestoval Kastíliu i susedné Portugalsko. Nevedel povedať, koľko času strávil v A Ermide medzi dobytkom obyvateľov dediny Rebordechao. Práve tam, lepšie než na ktoromkoľvek inom mieste, potvrdil Romasanta svoj charakter. Bol pracovitý, zbožný a prefičaný. Usilovný, schopný a ochotný plniť úlohy a poverenia. Rovnako šikovne pracoval so železom ako česal vlnu. Od ruky mu išli typické mužské práce, ale aj pletenie ponožiek, na čo sa nehľadelo príliš lichotivo, keďže si vďaka ním mohol vyslúžiť označenie ako zoženštený. Presne to sa stalo. Manoliño sa ocitol v pozícii zženšteného a nasladlého.

No ťažkú hlavu si z toho nerobil.

Horlivý bol aj v otázkach viery. Ale nemeškal ani s dobývaním miestnych žien, pretože bol vždy ochotný pomáhať, spolupracoval s kňazom Donom Pedrom Cídom a sotvačo sa usadil v Rebordechau, už mu miništroval pri slávení omše. Vďaka takému chovaniu sa vypracoval až na niečo ako správcu zvona a zvonice a napomínal susedov, u ktorých pozoroval istú náboženskú zdržanlivosť. Miništrant v pozícii cirkevného vyslanca si vyslúžil pozornosť žien, ktorým ochotne slúžil. Zároveň poburoval nemálo miestnych mužov.

Bol hlavne prefičaný.

Vďaka schopnosti plniť úlohy a zastávať funkcie sa stal odborníkom na všetko a v týchto končinách mal povest' zručného človeka. Každý si veľmi rýchle všimol, že sa bez problémov hocičo naučí. Ciele dosahoval poľahky. Ludí si získaval cez kuchyne žien, ktorým bol nápomocný a ako suseda v Rebordechau ho prijali vďaka dôvere, ktorú si získal u kňaza. Bol vynaliezavý a ak to musel využiť, neváhal ani chvíľočku.

V tých časoch mal jednu obrovskú výhodu. Vedel čítať a písať a poznal miesta, o ktorých mnohí nepočuli ani len rozprávať. Napríklad Santander. Rozprával, že najskôr na mulici a potom na koni došiel možno až do Portugalska, do Ponferrady, do Santanderu a na mnohé iné miesta v Galícii.

Ujo Claudio z oblasti Camby mu bol susedom v lokalite nazývanej Laza na úpätí galícijského Centrálného masívu, kde sa cesty zlievajú a strácajú sa v hore. Počul, že tadiaľ pri rôznych príležitostiach smerom z Chaves do Queixy prechádzal Romasanta. A že tamojší ľudia vravievali, že je to múdry muž, ktorý vie predpovedať z hmly a vie poradiť podľa fáz mesiaca, ktoré práce treba kedy robiť. Ujo Claudio, muž narodený v roku 1893, bol zhovorčivý. Dozaista aj preto, že sa oženil so susedkou z Rebordechaa.

Vlastniť v tých časoch mulicu alebo koňa je porovnateľné s automobilom niekedy pred päťdesiatimi či šesťdesiatimi rokmi. Podľa rozprávania sa v bohatstve Blancovi Romasantovi nik v susedstve nevyrovnal. Bol dokonca majetnejší než dedinský farár a učiteľ. Nielen to. Nik z tých, čo sa s ním rozprávali, mu neodporoval.

Vychutnával si pozíciu jedinečného suseda a o Romasantovom pôsobení v kňazstve a v učiteľstve nik nezapochyboval, pretože bol inteligentný aj v týchto oblastiach. Pomohlo mu, že vedel výborne čítať a písať.

Vďaka všetkým týmto výhodám dokázal rovnako zručne česať vlnu, pliesť ponožky alebo klátiť drevo, aj prečítať list a odpísať zopár riadkov príbuzným, ak ho o to suseda poprosila. Stávalo sa to neraz.

V tých časoch ho v oných končinách nikto neprekonal.

Keďže dokázal robiť aj práce, ktoré vôbec neprináležali mužom, Manoliña miestni považovali za nemužného. Nesprával sa typicky mužsky. Otázkou nebolo, aké z toho plynulo riziko pre susedov a jeho blízky kontakt so ženami. Problémom bolo isté narušenie či rozčerenie hladiny vďaka praktikám, ktoré ho dostali do roly vyvoleného medzi miestnymi chlapmi. Ako muž nepredstavoval pre ženy vskutku žiadne nebezpečenstvo, hlavne v začiatkoch. Správaním nevzbudzoval prílišný rešpekt a už vôbec nie strach.

V Rebordechau sa tradovalo, že bol nízky, nevýrazný a tí, čo ho mali za zženšteného, na neho nemali dôvod žiarliť. Do dedinky v studenej severnej zóne v Serra de San Mamede, v najhornatejšej časti ourenskej provincie Vila de Barrio, úplne zapadol.

Hoci v rodnom Regueire v Esgos ho aj s celou jeho rodinou odmietajú, v Rebordechau ho tak ako kedysi, dodnes akceptujú. Tu ho prijali a nikdy potom nepopreli, že tam pôsobil, hoci sa nedalo presnejšie určiť, odkedy.

Narodil sa v rodine, kde si každý zo siedmich súrodencov musel od útleho veku zarábať na živobytie. Manuel Blanco Romasanta bol najskôr krajčírom, potom kuchárom, neskôr obuvníkom a napokon podomovým obchodníkom. Keď v roku 1852 odišiel do Kastílie, do dokladov si zapísal, že pletie povrazy a je sitár. Keďže bol súci a poľahky sa učil, postupne si tam pridával profesie, ktoré vedel zastať.

Keď prišiel do Rebordechaa, najskôr sa udomácnil u Dona Andrésa Blanca. Slúžil mu. V tomto svojom prvom domove nezotrval dlho. Čoskoro sa osamostatnil a býval v inom

dome v tých istých končinách. Pred súdom potom vypovedal, že to bolo u istého Josého Hernándeza.

Vykladal, že v tej dobe sa doma zaoberal šitím, plietol pančuchy a česal vlnu. Na požiadanie písal odkazy a odporúčania. Niekedy sa kvôli tovaru priblížil až k portugalským hraniciam. Nakupoval všetko, čo potrebuje podomový predavač a potom to po okolitých dedinách predával.

2. časť

Manoliño mohol mať okolo 43 rokov. Bol nízkej postavy, meral asi 1,37 m. Mal jasnú snedú pleť, svetlogaštanové oči, čierne vlasy a narastenú bradu. Na temene mal plešinu, zrejme nielen dôsledkom veku, ale aj od častého nosenia klobúka. Nevyzeral ako násilník a nemal ani nijakú charakteristickú črtu. Podľa súdnych lekárov mal nežný a plachý pohľad, no razom sa mohol zmeniť na divoký, povýšenecký alebo silene pokojný. Bol cholerik a v rámci ohraničených telesných proporcií mal normálnu postavu. Dá sa povedať, že sa tešil dobrému zdraviu.

Akú rolu zohráva vlk v dedinách a oblastiach Galície? Práve tu nájdeme jeho korene. Vlk je v Galícii opradený všetkými možnými poverami a legendami. Pre ľudí je zlovestný a ničivý. V takmer všetkých kultúrach predstavuje jedného z najväčších nepriateľov človeka a všetkých zvierat. Rodí sa a žije v divočine a práve odtiaľ pramení jeho divokosť, pretože je v neustálom kontakte s neobývanou prírodou, v čisto zvieracom prostredí. Ľudia v Galícii vravia, že tri mesiace sa živí mäsom, tri mesiace zemou a tri mesiace sa postí. Domáci tradujú, že z hovädzieho dobytku môže zožrať vždy len ľavú časť, lebo Boh ho potrestal za dravosť.

V Galícii sa nenásytnému predátorovi priam núkajú pod zub ovčie stáda. Prefíkaný lovec má výborný zrak. Isté jeho príznačné črty v správaní, ako nočný život, strach zo svetla a z ohňa, z neho robia hrozivé až démonické zviera. Je opradený magickou, mýtickou a totemickou mocou. Ako zlovestný protagonista vystupuje v rozprávkach, poviedkach a ľudových povedačkách. Vždy sa spája so zlom. Človeka sa však bojí, preto ho napadá len zriedka. Má strach z ohňa, z prenikavých zvukov a z kriku. Aj preto bolo v Galícii tak často počuť:

- Tooooooo, vlíík, toooooo....

Viacerí, čo dokázali vytušiť jeho prítomnosť, stratili dych. Rozšírilo sa aj to, že ak psy vycítili vlčiu stopu, vhupli pánovi medzi obe nohy a nepohli sa ani na krok. Hovädzí dobytok sa na znak vlčej prítomnosti začal schádzať dokopy, aby v pevne zomknutom stáde lepšie čelil predátorovi.

Vlk teda bol a stále je zviera, ktoré šíri strach, dokonca až paniku. V týchto krajoch predstavuje pre ľudí zlo. Asi takýto je obraz vlka v Galícii.

Na ochranu pred zlovestnou beštou sa človek modlil k svätému Bartolomejovi, k svätému Benitovi a k svätému Antonovi. Driapal sa na stromy, zapaloval oheň, robil hluk a kričal.

V galíjskej ľudovej kultúre je vlk hlavným nepriateľom človeka. Je to ničivý a démonický tvor.

3. časť

Prekliatie – *la fada* – je niečo ako kategorický príkaz, ktorý môže v niektorých prípadoch a u niektorých osôb vyvolať lykantropické delíria a zmeny a môže spôsobiť, že sa ľudská bytosť bude cítiť akoby bola vlkom, akoby bola človekom-vlkom.

Blanco Romasanta sa zrejme stal vlkom kvôli kliatbe, ktorú na neho uvrhol otec. Kliatby, ale aj zasvätenia, ktoré vyslovia rodičia sa v mnohých prípadoch zmenia na skutočnosť.

Prekliatie má strigônsku moc, preto sa v určitej chvíli a vo vzťahu k určitej osobe premení na skutočnosť.

Podľa vyjadrenia Blanca Romasantu jeho prípad spadá do strigônskeho prekliatia, vďaka čomu sa človek na strašnú kliatbu strigy stane vlkom. Striga je stelesnením zlých mocností a je spolčená s diablom.

Kliatbu dostane človek do vienka od narodenia alebo k nej príde behom života na podnet bosorky, alebo ak ho posadne démon. V kliatbe spočívajú magická moc a začne pôsobiť formou uhranutia. Prichádza k človeku zvonku a zmocňuje sa jeho tela zvnútra. Cíti sa v ňom potom čudne. Cirkuluje mu v krvi a škodí telu. Výmenou krvi sa telo odkľaje a uhranutý človek sa stáva normálnou osobou. Kliatba je výsledkom nadprirodzenej moci a v našom prípade dokáže premeniť človeka na vlka, posadnutého, uhranutého, prekliateho – *ameigallado*. Je výsledkom zlého a démonického ducha. Je to čosi tajomné, ale dá sa vysvetliť koncepciou zla a zlého ducha, ktoré sa človeku dostanú do tela.

Blanco Romasante bol zrejme posadnutý a uhranutý. Vlkolak, *el lobishome*, je psychicky chorý a znáša zvláštne tajomné utrpenie nadprirodzených mocností. Vyliečiť kliatbu je možné len odkliatím. Preto chorí miera do svätostánkov svätého Petra Mučeníka, aby im svätec vyhnal z tela diabla a jeho pomocníkov. Možno preto Blancovi Romasantovi pominula v roku 1852 na deň svätého Petra kliatba.

Odklíňať a vyháňať diabla a zlo môžu dobré čarodejnice, vedmy, ktoré majú nad vecami a nad vlkami v horách moc. Ľudia vyhľadávali dobré čarodejnice, aby ich očistili. Bozkávali zem z cintorínov a zo svätých svätého Bartolomeja a svätého Maura, ochrancov pred vlčími útokmi.

Na území Aviónu v Galícii existuje *pioeiro dos lobos*. Je to človek, ktorý dokáže vlčie posadnutie odstrániť. *Nubeiro* je zase ten, ktorý nedovolí, aby vlk napadol stáda dobytky, chráni svoju dedinu alebo väčšiu časť územia ako oko v hlave.

Ak vedmy vkolaka odkľajú a požehnajú, stáva sa z neho normálna osoba.

Vie sa, že vďaka vymoženosti či vyvoleniu môže vedma alebo dobrá čarodejnica vysloviť odkliatie čiže *desconxuro*. Stalo sa tak aj v prípade Blanca Romasantu na deň svätého Petra roku 1852. Prestal cítiť neukojiteľnú túžbu zabíjať a dokonca začal mať strach.

Zrejme tak sa ukončilo jeho diabolské posadnutie.

Obr. 1 Manuel Blanco Romasanta, vlkolak alebo človek – vlk.

V Galícii známy ako *O Home do unto*, *El Hombre lobo*, *O Sacamanteigas*, *El Hombre lobo de Allariz*, *O Lobo da xente*, *O Lobishome*, *O Manoliño*

Použitá literatúra:

1. Domínguez González, José – Bustillo Bolado, Roberto O.: *Romasanta. Historia y leyenda. Nuevos estudios, nuevos misterios*. Ourense: Editorial Auria S. L., 2012. ISBN 978-84-939136-1-8.
2. *Diccionario de la lengua gallega*. <http://sli.uvigo.es/ddd/index.html>
[14-06-2014]
3. <http://www.asesinos-en-serie.com/wp-content/uploads/2013/04/romasanta.jpg>
[13-06-2014]

Táto publikácia bola vytvorená realizáciou projektu *Dovybavenie a rozšírenie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.